

Frágreiðing løgmans á ólavsøku 2011

Vit megna at taka við avbjóðingunum!

Harra formaður

Í øldir eru føroyingar komnir saman at hátíðarhalda ólavsøkuna, og í øldir er løgtingið komið saman á ólavsøku at seta út í kortið kósina fyri land og fólk.

Tað er við stórar gleði, at vit savnast á ólavsøku. Hetta er hátíð, ið myndar okkara samanhold, samleika og felags lagnu sum tjóð. Okkara land, sum vit eru so ómetalliga góð við.

Árini ganga, og tíðirnar broytast, men allatíðina er fremsta uppgávan og ábyrgdin hjá landsins stjórn at leiða landið gjøgnum góð og minni góð ár.

Farna tingsetan hevur verið serstakliga avbjóðandi.

Vit hava sæð ein stóran banka fara á húsagang og verða bjargaðan. Føroya størsta arbeidsplass innan fiskiídnaðin fór á húsagang og varð endurreist við nýggjum eigarum. Og drúgt makrelstrið tók seg upp við ES og Noreg, tí vit sum tjóð stóðu fast við okkara rætt til ríkiðmið í havinum.

Avbjóðingarnar hava verið nógv- ar og truplar, men Føroyar teljast framvegis millum heimsins ríkastu lond. Allar umstøður eru gamaní ikki nøktandi, men grundleggjandi er okkara samfelag trygt at liva í.

At liva her hevur altíð kravt, at fólk við var til reiðar at taka við stórum avbjóðingum og laga seg til broyttar umstøður. Hesar avbjóðingar tóku vit á okkum við hegni og hepn.

Vit lagaðu okkum til broyttu umstøðurnar, tá hóttaföllini gjørdur um seg, og afturgongd og stúran vórðu vend til framgongd og vón. Vit stóðu royndina, tí vit høvdu viljan.

Eisini í komandi tíðum standa vit fyri stórum avbjóðingum. Stig skulu takast at flyta landið úr gomlum skipanum inn í eina burðardyggja framtíð, bæði hvat viðvíkur fólka-grundarlagi, náttúrutilfeingi og hugsunarhátti.

Vit skulu syrgja fyri, at umstøðurnar verða so góðar sum gjørligt hjá okkara ungdómi at flyta heimaftur. Til tess krevst, at vit duga betur at lurta eftir teirra ynskjum og vónum.

Vit skulu syrgja fyri, at avleiðingarnar av búskaparkreppuni, ið rakti á heysti 2008, verða bastar, so hallið á figgjarlógini hvørvur, og arbeidsløysið minkar.

Vit skulu tora at broyta skipanir og bygnaðir, sum tæntu okkum væl fyrr, men sum ikki geva bestu

úrtekuna í dag. Her hugsi eg um bæði vinnu og almenna geiran.

Vanahugsan og stillstøða er ikki ein móguleiki næstu árin. Nýhugsan og nýskipanir skulu skunda undir, at Føroya framtíð verður trygg.

Tá samgongan tók við landsins leiðslu tann 26. september í 2008, var búskaparligi vøksturin vendur til afturgongd. Síðan hava vit virkað undir sera truplum umstøðum.

Búskaparliga afturgongdin helt fram í 2009, men í 2010 kundi aftur staðfestast framgongd. Uppgávan var at steðga vaksandi hallinum á figgjarlógini og vøkstrinum í landskassaskuldini, samstundis sum vit framdu vakstartiltøk.

Føroysku peningastovnarnir gjørdust partur av bankapakkunum fyri danska ríkið, og hetta bjargaði figgjarkervinum. Landsstýrið tálmaði almennu útreiðslunum og er farið undir at rationalisera og leggja stovnar saman, so meira fæst fyri minni.

Búskaparligu átøkini hava borið ávøkst. Gongdin er vend, uttan at almenna skuldin er vaksin ov nógv. Talið á arbeidsløysum er lækkað við 400 síðan í februar, tá tað var

hægst. Arbeidsløysið er nú komið niður á 6,5 prosent.

Hallið á figgjarlógini minkar og verður eftir ætlan burtur í 2016. Landsstýrið hevur fingið tamarhald á meirnýtisluni á figgjarlógini, og samlaða meirnýtislan er farin úr 131 mió. kr. í 2008 niður í 11 mió. kr. í 2010. Almenna fyrisitingin eigur stórt rós uppiborið fyri at hava vent hesi gongd.

Treystitalið, ið gevur ábending um, hvussu mett verður um støðuna, vísir, at fólk og vinna aftur síggja bjartari upp á framtíðina.

Ordrabøkurnar í byggivinnuni eru eisini farnar at fyllast, tí meiri pengar eru settir av til almennar iløgur komandi árin.

Samgongan hevur framt flestu málini, sum hon setti sær fyri, og hetta tíðarskeiðið hevur landsstýrið latið løgtinginum umleið 350 lógaruppskot.

Vit hava framt og eru farin undir at fremja nakrar av størstu og týðningarmiklastu nýskipanunum í fleiri áratíggju. Men komið er ikki á mál. Altjóða metingarstovnurin Moodys hevur lækkað kredittmetingina av føroyska búskapinum eitt stig, tí vit mangla at seta í verk enn fleiri átøk.

Fyri at fáa hallið burtur er neyð-

ugt at fremja enn fleiri grundleggjandi broytingar í fiskivinnuni og almenna bygnaðinum.

Í vár fór Fólkaflokkurin úr samgonguni. Eg takki Fólkaflokkinum fyri samstarvið og fyri tey tøk, vit tóku saman í samgongu. Tit tóru at taka ábyrgd, tá á stóð.

Eg valdi ikki at skriva út nýval, tá landsstýrið kom í minniluta, og tíðin hevur prógvað, at eisini við minnilutastjórn ber til at loysa týðandi mál.

Aólavsøku verða uppskot til nýggjan kommunubygnað lögð fram. Skulu øll øki í landinum hava javnbjóðis móguleikar at mennast, er neyðugt at skipa landið í færri og sterkari eindir.

Eg ásanni, at hoyringsfreistin í sambandi við nýggja kommunubygnaðin var í styttra lagi. Tó mugu vit ikki gloyma, at júst kommunumálið er tað málið í nýggjari politiskari søgu í Føroyum, sum hevur fingið drúgvastu og neyvastu viðgerðina av øllum. Fleiri álit eru gjørd, og kommunufeløgini hava verið við í allari tilgongdini.

Í november 2012 skal fólk við velja stýri til nýggju kommunueindirnar. Um vit biða, fáa kommunurnar ikki nóg góða tíð at fyrirreika seg til samanleggjarnar.

Latið okkum nú standa saman um at skapa tað nýggja Føroya-kortið. Harra formaður Ein burðardygg fiskivinna er ikki eitt val, men ein treyt fyri búskaparvøkstri.

Fleiri fiskastovnar undir Føroyum eru illa fyri orsakað av ov stórum veiðitrýsti, og skal vinnan røkka bestu keyparum, er neyðugt, at hava MSC-góðkenning ella aðra altjóða viðurkenda góðkenning. Skal hetta eydnast, mugu vit prógva fyri umheiminum, at okkara fiskiskapur er burðardyggur.

Fyrsta stigið verður tikið í dag, tá uppskot um fiskidagatal verður lagt fram. Í hesum uppskoti verður fiskidagatalið lækkað við 10 prosentum í bólki 1, 2, 3 og 4T, meðan bólkarnir 4 og 5 (a og b) verða lækkaðir við 20 prosentum.

Vit vita, at aftur í ár verður ósemja millum flokkar og innanflokks um uppskotið um fiskidagar. Tá løgtingið skal áseta talið á fiskidøgum, er uppgávan at tryggja, at fiskastovnarnir verða gagnnýttir á ráðiligan og burðardyggan hátt. Tann árligi bardagin um fiskidagar má halda uppat. Vit kunnu ikki, sum frá líður, liva við eini fiskidagaskipan, har politisk togtogan er avgerandi fyri talið á fiskidøgum heldur enn visindalig tilmæli. Tað

var ikki endamálið við fiskidagaskipanini, tá hon varð smíðað í 1996.

Samgongan, Tjóðveldi og Framsókn hava gjørt semju, sum skal leggja lunnar undir eina umskipan í fiskivinnuni. Endamálið er at gera nýggja skipan, ið skal koma í staðin fyri verandi skipan við loyvisrættindum, ið ganga út í 2018.

Í seinasta lagi 2015 skal øll veiða í føroyskum sjóðki vera burðardygg, og alt tilfeingið skal tá koma til høldar. Farið verður undir eina endurreisingarætlan, ið skal fáa fiskastovnarnar at koma fyri seg.

Um neyðugt verða fleiri stig tikin at steingja leiðir, so ungfiskurin verður vardur.

Lógarverkið verður broytt, so vinnan fær betri móguleikar at virðisøkja fiskin umborð. Útrokningin av veiðiorku og skipastødd verður broytt og gjørd smidligari, so tað verður lættari at endurnýggja flotan. Í heyst verður farið undir at endurskoða skipanina við skipabólkum fyri at geva betri móguleikar at leggja loyvir saman og á tann hátt tillaga fiskiflotan. Brúkskylda verður eisini sett í gildi.

Makrelkvotan fyri 2011 verður nýtt í eina royndarskipan, har ein partur av fiskinum verður útlutaður fyri tilfeingisgjald og ein annar partur umvegis uppboðssølu. Fyrsti partur av søluni av makreli á fiskamarknaði hevur eydnast væl. Eftir einum degi vórðu 7000 tons seld fyri umleið 12 mió. kr.

Fyri figgjarárið 2011 er tilfeingis-skattur settur í gildi. Talan er um hækkaðan partafelagsskatt upp á 2,5 prosent á skattskyldugar inn-tøkur oman fyri eina millión.

Landsstýrið er enn ikki komið til endaliga niðurstøðu um, hvussu stóran part av tilfeingisrentuni tað almenna skal hava, og hvussu hetta skal gerast.

Í figgjarkarminum fyri 2012 eru inntøkurnar frá tilfeingis-skatti ásettar at vera 40 mió. kr., og hetta er samtykt av einum breiðum meiriluta í tinginum.

Okkara mál er, at ein nýggj skipan skal vera klár at seta íverk 1. januar 2012.

Landsstýrið hevur skyldu at verja tilfeingið og rættindi Føroya fólks. Tey 4,6 prosentini av makrelkvotuni í strandalandaavtaluni, ið Føroyar áður hava fingið tillutað, er ikki rættvíst býti longur. Vit eiga størri lut.

Samskipti er millum partarnar, og samráðingar verða tiknar upp- aftur í heyst.

Framhald á næstu síðu